

ОКСАНА ФІЛОНЕНКО

<https://orcid.org/0000-0003-4453-9887>

oksana.filonenko02@gmail.com

доктор педагогічних наук, професор,
в.о. завідувача кафедри освітніх наук

Центральноукраїнський державний університет імені Володимира Винниченка
вул. Шевченка, 1, м. Кропивницький

ІННОВАЦІЙНІ МЕТОДИ У ПІДГОТОВЦІ МАЙБУТНІХ ПРАВОЗНАВЦІВ В УМОВАХ ЗМІШАНОГО НАВЧАННЯ

У статті здійснено аналіз ролі інноваційних методів у підготовці майбутніх правознавців в умовах змішаного навчання. Встановлено, що формат змішаного навчання уможливорює створення оптимальних умов (дидактичних, організаційно-методичних, психолого-педагогічних) для удосконалення інформаційно-ресурсного забезпечення закладів освіти для оволодіння студентами змістом освітньо-професійних програм, стимулює викладачів до розширення спектру засобів навчання за рахунок цифрових, проектування авторських педагогічних технологій, котрі можна успішно застосовувати в освітньому процесі та досягати визначених програмами результатів навчання.

Змішане навчання у поєднанні з інноваційними методами забезпечує підготовку конкурентоздатних фахівців-правознавців, здатних діяти в умовах складних суспільних і правових викликів.

Ключові слова: професійна підготовка, майбутні правознавці, змішане навчання, інноваційні методи, проблемного навчання, кейс-метод, проекти, тренінги, цифрові інструменти.

OXSANA FILONENKO

<https://orcid.org/0000-0003-4453-9887>

oksana.filonenko02@gmail.com

Doctor of Pedagogy Sciences, Professor,

Acting Head of the Department at the Department of Education
Volodymyr Vynnychenko Central Ukrainian State University
St. Shevchenko, 1, m. Kropyvnytskyi

INNOVATIVE METHODS IN TRAINING FUTURE LAWYERS IN BLENDED LEARNING

Innovative methods are increasingly being introduced into the training of future lawyers in higher education institutions, as they contribute to the development of practice-oriented thinking, analytical skills, communicative interaction, as well as the ability to make informed decisions in conditions of professional uncertainty. The article analyzes the role of innovative methods in the training of future lawyers in blended learning.

It has been established that the blended learning format makes it possible to create optimal conditions (didactic, organizational-methodical, psychological-pedagogical) for improving the information and resource provision of educational institutions for students to master the content of educational and professional programs, stimulates teachers to expand the range of teaching tools through digital ones, designing original pedagogical technologies that can be successfully applied in the educational process and achieve the learning outcomes defined by the programs.

Innovative methods in blended learning create broad opportunities for high-quality training of future lawyers. They contribute to the combination of academic knowledge with practical skills, which is a key condition for effective legal education. The use of problem-based learning, case studies, trainings, digital tools, etc. allows students not only to better absorb the material, but also to develop professional competencies necessary for working in a modern legal environment. The use of innovative methods allows students not only to better assimilate the material, but also to develop professional competencies necessary for working in a modern legal environment. Blended learning combined with innovative methods ensures the training of competitive legal professionals capable of operating in the face of complex social and legal challenges. Prospects for further scientific development of the above problem are seen in substantiating the pedagogical conditions for the professional training of future lawyers in the context of blended learning.

Key words: professional training, future lawyers, blended learning, innovative methods, problem-based learning, case method, projects, trainings, digital tools.

На сучасному етапі заслуговують на увагу механізми та новітні технології, які допомагають готувати висококваліфікованих, конкурентоспроможних правників, здатних виконувати складні науково-дослідні, фахово-прикладні й творчі завдання. Саме тому важливо знайти найбільш ефективні шляхи модернізації й підвищення якості сучасної юридичної освіти [4, с. 188].

Інноваційні методи дедалі ширше впроваджується у підготовку майбутніх правознавців у ЗВО, оскільки сприяють розвитку практико-орієнтованого мислення, аналітичних умінь, комунікативної взаємодії, а також здатності до прийняття обґрунтованих рішень в умовах професійної невизначеності.

Теоретичні засади застосування сучасних інноваційних методів навчання та фахової підготовки майбутніх правознавців розкрито у працях О. Абдалова, А. Алексюк, Н. Артикуца, О. Браткова, О. Василенко, В. Владимірова, Галиця й О. Галиця, І. Доброскок, В. Докучаєва, В. Ільїн, Г. Коцур, В. Кремень, М. Лисенко, В. Луппа, Ю. Марченко, С. Нікітчина, П. Саух та ін. Зокрема, О. Абдалова, О. Василенко, І. Галиця, О. Галиця та В. Докучаєва досліджували проблеми педагогічної інноватики загалом, а Н. Артикуца та В. Владимірова – у тому числі і в юридичній сфері. А. Алексюк, О. Антонова, Г. Коцур, В. Кремень, М. Лисенко, С. Пролеєв, П. Саух розглядали окремі сучасні форми й технології навчання, досвід та перспективи їх використання в освітній практиці.

Аналіз сучасної науково-педагогічної літератури свідчить про зростаючу зацікавленість у впровадженні інноваційних методів навчання у вищій освіті як ефективного інструменту формування професійних компетентностей здобувачів вищої освіти. Наявні наукові дослідження демонструють, що інноваційні методи дедалі ширше впроваджується у підготовку майбутніх правознавців у ЗВО.

Мета статті полягає у проведенні аналізу ролі інноваційних методів у підготовці майбутніх правознавців в умовах змішаного навчання.

Інноваційні технології відрізняються від традиційних перш за все місцем і роллю основних учасників навчального процесу – викладача і здобувача вищої освіти. Якщо у традиційному навчанні здобувачу вищої освіти відводиться пасивна та залежна роль, то при інноваційному навчанні здобувач вищої освіти перетворюється у важливий освітній суб'єкт, залучений до активної, творчої співпраці з викладачем, зацікавлений у здобутті глибоких і актуальних професійних знань [4, с. 190]. Викладач при цьому виконує безліч різних ролей: від розробника навчальних програм, дослідника, фасилітатора, презентатора, тренера, наставника, коуча, агента змін, консультанта до менеджера. Викладач не лише здійснює контроль, а перш за все, виступає координатором та консультантом, реалізуючи індивідуальні та диференційовані підходи навчання [6, с. 51].

Активні методи полягають у вирішенні творчих чи проблемних питань у живому діалозі студент-викладач, простежується передача інформації, але вже не тільки викладачем студенту, а й студентом – викладачеві. Таким чином, через обмін інформацією між ними розвивається творче мислення студента [9].

Формат змішаного навчання уможливорює створення оптимальних умов (дидактичних, організаційно-методичних, психолого-педагогічних) для удосконалення інформаційно-ресурсного забезпечення закладів освіти для оволодіння студентами змістом освітньо-професійних програм, стимулює викладачів до розширення спектру засобів навчання за рахунок цифрових, проектування авторських педагогічних технологій, котрі можна успішно застосовувати в освітньому процесі та досягати визначених програмами результатів навчання.

Змішане навчання передбачає інтеграцію традиційних аудиторних занять із використанням дистанційних технологій. Такий підхід дає змогу у підготовці майбутніх правознавців:

- підвищити гнучкість освітнього процесу;
- враховувати індивідуальний темп навчання студентів;
- забезпечувати постійний доступ до навчальних матеріалів;
- розширити коло інструментів для практичної підготовки.

Для юридичної освіти це особливо важливо, оскільки значна частина навчання пов'язана з аналізом законодавства, міжнародних правових актів та практики судових інстанцій. Змішане навчання дозволяє винести частину інформаційно-теоретичного матеріалу у дистанційний формат, а аудиторний час зосередити на практичних завданнях: моделюванні судових засідань, ділових іграх, вирішенні казусів.

У цьому контексті використання сучасних інноваційних методів дозволяє:

- забезпечити активне включення студентів в освітній процес;
- поєднати засвоєння фундаментальних правових знань із формуванням практичних умінь;
- розвинути критичне мислення, навички аргументації та ведення дискусій;
- підготувати майбутнього правника до роботи в умовах інформаційного суспільства.

До переваг впровадження інноваційних методів можна віднести:

- індивідуалізацію та персоналізацію навчання;
- можливість інтерактивної взаємодії викладача і студентів;
- мотивації завдяки застосуванню практико орієнтованих методів;
- розвиток цифрових компетентностей.

Разом із тим існують і певні труднощі впровадження інноваційних методів:

- необхідність технічного забезпечення студентів і викладачів;
- підготовка викладачів до використання новітніх методик;
- потреба у формуванні самодисципліни та високого рівня самоорганізації студентів;
- ризики формального підходу при недостатній методичній підтримці.

Робота на занятті має бути спрямована на взаємодію та залучення всіх студентів до активної діяльності. Для цього використовуються технології кооперативного та колективно-групового навчання. Кооперативне навчання здійснюється у групах, або в парах, що сприяє високій активності колективу.

Така робота дозволяє студентам проявити свою індивідуальність, лідерські якості та навчитися слухати партнера, враховувати його думку, отримувати нову інформацію й разом віднаходити спільне рішення проблеми.

До особливостей інтерактивних прийомів навчання можна віднести: вимушену активізацію процесу мислення студента (незалежно від його бажання, він включається в загальний процес обговорення й активізує свою позицію); досить довгий термін активності студента (протягом усього заняття), тому що потрібно уважно слідкувати за відповідями інших; високий ступінь самостійності суджень, відповідальності за власні дії, велику емоційність; постійну взаємодію студентів один з одним та викладачем [4, с. 190].

Серед сучасних інноваційних методів, що ефективно впроваджуються у підготовку правознавців, можна виокремити:

Проблемне навчання. Студенти аналізують конкретні юридичні ситуації, визначають проблеми та пропонують шляхи їх розв'язання. Це формує навички аналітичного мислення та здатність застосовувати норми права у практичній діяльності. У практиці викладання майже всіх юридичних і неюридичних дисциплін, також, варто застосовувати проблемно-пошуковий метод навчання. Цей вид методів включає проблемний виклад матеріалу, проблемні евристичні діалоги, а також дає можливість створити проблемну ситуацію (поставити питання, запропонувати задачу тощо), організувати колективне обговорення можливих підходів до рішення проблемної ситуації [6, С. 52].

Особливої уваги, також, заслуговує *метод проектної діяльності*. Актуальність цього методу у роботі з майбутніми правознавцями зумовлена його суттю та завданнями. Так, метод проектної діяльності орієнтований на самостійну діяльність (індивідуальну, парну, групову) здобувачів вищої освіти упродовж визначеного відрізка часу. Проекти бувають дослідницькі, творчі, інформаційні, практико-орієнтовані та ігрові. Метод навчає майбутнього правознавця самостійно здобувати знання, застосовувати їх на практиці; прищеплює уміння збирати та аналізувати інформацію, висувати гіпотезу та робити висновки. Результатом використання зазначеного методу є глибше і змістовніше засвоєння знань і формування вмінь з юридичних дисциплін, вироблення у майбутніх фахівців досвіду дослідницької діяльності [6, с. 52].

Кейс-метод. Кейс-метод, є дієвим інструментом для формування практичних компетентностей у майбутніх правників [8, с. 50]. Використання реальних або змодельованих правових справ дає можливість студентам відчувати себе у ролі адвокатів, прокурорів чи суддів, розробляючи стратегії захисту чи обвинувачення. Використання кейс-методу сприяє ефективному засвоєнню студентами як теоретичних основ, так і практичних навичок, необхідних у професійній діяльності юриста, а також розвитку критичного мислення та вміння самостійно розв'язувати правові завдання [11, р. 45]. Метод кейсів формує правове мислення студентів і є важливим чинником у подоланні розриву між процесами правотворення та правозастосування [1, с. 400].

Студенти, які опановують матеріал за допомогою кейсів, глибше розуміють складні правові концепції та демонструють вищий рівень готовності до практичної діяльності [7, с. 3-4].

Рольові ігри (імітація, ділова гра, моделювання). Сильною стороною цього методу виступає можливість виступити в іншій, непритаманній відповідній справі, ролі – свого процесуального супротивника. Такий прийом дозволяє поглянути на ситуацію з несподіваної точки зору, спрогнозувати поведінку інших, виявити слабкі місця у власній підготовці.

Рольова гра ефективно сприяє формуванню умінь установлювати психологічний контакт, діяти відповідно ситуації, ефективно будувати комунікацію, розвиває навички слухання [4, с. 191].

Рольові ігри дозволяють відтворити і змодельовати професійну діяльність юриста та спілкування у ній, вони активізують і інтенсифікують навчальну діяльність і спілкування, досить сильно стимулюють навчальну діяльність, дають змогу випробувати себе у різних типах рольової поведінки, скорочують відстань між навчанням і реальними життєвими ситуаціями, вчать контролювати почуття й емоції та виражати їх, а також дозволяють розширити і поглибити процес професійного самовизначення, самовдосконалення і творчого розвитку студентів [2].

Тренінги (індивідуальні та групові). Це ефективний для викладання метод, що підвищує інтенсивність навчання і спрямований на засвоєння прийомів практичного використання тієї чи іншої фахової технології. Метод виховує у студентів впевненість у власній компетентності, надаючи при цьому схему поведінки в типових ситуаціях, а також план дій, за яким можна розібрати будь-яку нестандартну ситуацію. Метод тренінгу, індивідуального чи групового, заслуговує на широке впровадження на юридичних факультетах, у правничих клініках тощо [5, с. 34].

Використання цифрових освітніх платформ. Moodle, Google Classroom, Microsoft Teams та інші ресурси забезпечують зручний доступ до навчальних матеріалів, контроль знань, організацію комунікації та співпраці у віртуальному просторі.

Зазначено, що в умовах активного розвитку та інформатизації всіх сфер суспільства, все більшого впровадження інформаційно-комунікаційних технологій у життя людини, що безперечно стосується й освітньої сфери, доступність інформації збільшується з неймовірною швидкістю. Наголошено на перевагах та недоліках цього явища [10, с. 331].

Для оптимального використання комп'ютерних технологій можна визначити такі можливі шляхи їх впровадження у навчальний процес:

- забезпечення вільного доступу до Інтернету за посередництвом безпроводної мережі Wi-Fi;
- створення системи моніторингу функціонування інфраструктури освітньої діяльності;
- інтеграція в європейські та національні науково-освітні телекомунікаційні мережі.

Використання сучасних інформаційних технологій в освітньому процесі створює реальні передумови підвищення якості юридичної освіти [3, с. 343].

Висновки. Встановлено, що інноваційні методи у змішаному навчанні створюють широкі можливості для якісної підготовки майбутніх правознавців. Вони сприяють поєднанню академічних знань із практичними навичками, що є ключовою умовою ефективної юридичної освіти. Застосування проблемного навчання, кейс-методу, тренінгів, цифрових інструментів тощо дозволяє студентам не лише краще засвоювати матеріал, а й розвивати професійні компетентності, необхідні для роботи у сучасному правовому середовищі.

Отже, змішане навчання у поєднанні з інноваційними методами забезпечує підготовку конкурентоспроможних фахівців-правознавців, здатних діяти в умовах складних суспільних і правових викликів.

Перспективи подальшої наукової розробки означеної проблеми вбачаються в обґрунтуванні педагогічних умов професійної підготовки майбутніх правознавців в умовах змішаного навчання.

Література

1. Галузінська Т. В. Ділова гра як активний метод навчання професійно-орієнтованого спілкування студентів-юристів. *Наукові записки Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського*. Серія: Педагогіка і психологія. 2012. № 36. С. 399-401. URL: http://www.irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/irbis_nbuv/cgiirbis_64.exe?C21COM=2&I21DBN=UJRN&P21DBN=UJRN&IMAGE_FILE_DOWNLOAD=1&Image_file_name=PDF/Nzvdpu_pp_2012_36_98.pdf
2. Котикова О. М. Рольові технології у психолого-педагогічній підготовці майбутніх юристів на основі навчання через практику. *Проблеми сучасної педагогічної освіти*: зб. статей. Сер.: Педагогіка і психологія. Ялта: ПБВ КГУ, 2010. С. 140-148. URL: http://www.nbuv.gov.ua/portal/soc_gum/pspo/2010_27_1/kotikova.pdf
3. Коцан І., Яцишин М., Коренга Ю. Інтерактивні технології як складова інноваційного перетворення системи вищої освіти. *Міжнародний науковий вісник* : збірник наукових праць / ред. кол. І. Артьомов (голова) та ін. Спецвип. 1(10). Ужгород : ДВНЗ «УЖНУ», 2015. С. 343-348.
4. Луппа В. А. Інноваційні методи підготовки юристів у ВНЗ. *Проблеми сучасної освіти*. 2013. № 4. С. 188-193. URL: <https://periodicals.karazin.ua/issuesedu/article/download/8816/8337/>
5. Моца А. А. Інноваційні технології навчання у вищій юридичній освіті України: роль та значення. *Науковий вісник Ужгородського національного університету*. Серія: Право. 2016. Вип. 37. Том 1. С. 30-36.
6. Нітченко А. Інноваційні методи навчання в системі вищої юридичної освіти. *Актуальні проблеми юридичної науки та практики*. 2023. №1 (7). С. 49-53.
7. Спасібухов Н. Роль методу кейсів у процесі формування професійних компетентностей студентів юристів. *Академічні візії*. 2024. № 38. С. 1-7. URL: <https://doi.org/10.5281/zenodo.14532570>
8. Титова О. В. Кейс-метод як технологія формування професійних компетенцій студентів-юристів. *Юридична освіта у сучасному вимірі*. 2017. С. 49-51. URL: <https://jyuoosv.donnu.edu.ua/article/view/3817/3850>
9. Фігель Ю. О. Формування вмінь реалізації права в юридичній клініці. *Адвокат*. 2010. С. 46-48. URL: http://www.nbuv.gov.ua/portal/Soc_Gum/Advokat/2010_10/2010-10-Figel.pdf
10. Чепік-Трегубенко О. Інноваційні методи навчання юристів: теоретико-правові аспекти. *Науковий вісник Дніпровського державного університету внутрішніх справ*. 2024. № 1. С. 330-336. URL: <https://doi.org/10.31733/2078-3566-2022-5-330-336>
11. Barczentewicz M. Teaching technology to (future) lawyers. *Erasmus L. Rev.* 2021. Vol. 14. P. 45-55. URL: <https://pdfs.semanticscholar.org/4925/a4f199e1e7fabd0f687032d5e2ef4528e383.pdf>
12. Haleta Y., Kozlenko V., Riabovol L., Filonenko O., & Kravtsova T. Formation of Project Culture in Future Teachers. *Revista De La Universidad Del Zulia*. 2023. № 14(41). P. 526-536. URL: <https://doi.org/10.46925/rdluz.41.29>

References

1. Haluzins'ka, T. V. (2012). Dilova hra yak aktyvnyy metod navchannya profesinyo-oriyentovanoho spilkuvannya studentiv-yurystiv [Business game as an active method of teaching professionally-oriented communication to law students]. *Naukovi zapysky Vinnyts'koho derzhavnoho pedahohichnoho universytetu imeni Mykhayla Kotsyubyn's'koho*. Seriya: Pedahohika i psykholohiya. 36. 399-401. URL: http://www.irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/irbis_nbuv/cgiirbis_64.exe?C21COM=2&I21DBN=UJRN&P21DBN=UJRN&IMAGE_FILE_DOWNLOAD=1&Image_file_name=PDF/Nzvdpu_pp_2012_36_98.pdf

- nbuv.gov.ua/cgi-bin/irbis_nbuv/cgiirbis_64.exe?C21COM=2&I21DBN=UJRN&P21DBN=UJRN&IMAGE_FILE_DOWNLOAD=1&Image_file_name=PDF/Nzvdpu_pp_2012_36_98.pdf [in Ukrainian].
2. Kotykova, O. M. (2010). Rol'ovi tekhnolohiyi u psykholoho-pedahohichniy pidhotovtsi maybutnikh yurystiv na osnovi navchannya cherez praktyku [Role technologies in psychological and pedagogical training of future lawyers based on learning through practice]. *Problemy suchasnoyi pedahohichnoyi osvity: zb. statey. Ser.: Pedahohika i psykholohiya*. Yalta: RVV K-HU. 140-148. URL: http://www.nbuv.gov.ua/portal/soc_gum/pspo/2010_27_1/kotikova.pdf [in Ukrainian].
3. Kotsan, I., Yatsyshyn, M., Korenha, YU. (2015). Interaktyvni tekhnolohiyi yak skladova innovatsiynoho peretvorenniya systemy vyshchoyi osvity [Interactive technologies as a component of innovative transformation of the higher education system]. *Mizhnarodnyy naukovyy visnyk : zbirnyk naukovykh prats' / red. kol. I. Art'omov (holova) ta in. Spetsvyp. 1(10)*. Uzhhorod : DVNZ «UzhNU». 343-348. [in Ukrainian].
4. Luppa, V. A. (2013). Innovatsiyni metody pidhotovky yurystiv u VNZ. [Innovative methods of training lawyers in universities]. *Problemy suchasnoyi osvity*. 4. 188-193. URL: <https://periodicals.karazin.ua/issuesedu/article/download/8816/8337/> [in Ukrainian].
5. Motsa, A. A. (2016). Innovatsiyni tekhnolohiyi navchannya u vyshchiiy yurydychniy osviti ukrayiny: rol' ta znachennya [Innovative teaching technologies in higher legal education of Ukraine: role and significance]. *Naukovyy visnyk Uzhhorods'koho natsional'noho universytetu*. Seriya: Pravo. 37. 1. 30-36. [in Ukrainian].
6. Nitchenko, A. (2023). Innovatsiyni metody navchannya v systemi vyshchoyi yurydychnoyi osvity [Innovative teaching methods in the system of higher legal education]. *Aktual'ni problemy yurydychnoyi nauky ta praktyky*. 1 (7). 49-53. [in Ukrainian].
7. Spasibukhov, N. (2024). Rol' metodu keysiv u protsesi formuvannya profesiynykh kompetentnostey studentiv yurystiv [The role of the case method in the process of forming professional competencies of law students]. *Akademichni viziyyi*. 38. 1-7. URL: <https://doi.org/10.5281/zenodo.14532570> [in Ukrainian].
8. Tytova, O. V. (2017). Keys-metod yak tekhnolohiya formuvannya profesiynykh kompetentsiy studentiv-yurystiv [The case method as a technology for forming professional competencies of law student]. *Yurydychna osvita u suchasnomu vymiri*. 49-51. URL: <https://jyuosv.donnu.edu.ua/article/view/3817/3850> [in Ukrainian].
9. Fihel', YU. O. (2010). Formuvannya vmin' realizatsiyi prava v yurydychniy klinitsi [Formation of skills in the implementation of law in a legal clinic]. *Advokat*. 46-48. URL: http://www.nbuv.gov.ua/portal/Soc_Gum/Advokat/2010_10/2010-10-Figel.pdf [in Ukrainian].
10. Chepik-Trehubenko, O. (2024). Innovatsiyni metody navchannya yurystiv: teoretyko-pravovi aspekty [Innovative methods of training lawyers: theoretical and legal aspects]. *Naukovyy visnyk Dniprovs'koho derzhavnogo universytetu vnutrishnikh sprav*. 1. 330-336. URL: <https://doi.org/10.31733/2078-3566-2022-5-330-336> [in Ukrainian].
11. Barcentewicz, M. (2021). Teaching technology to (future) lawyers. *Erasmus L. Rev.* 14. 45-55. URL: <https://pdfs.semanticscholar.org/4925/a4f199e1e7fabdof687032d5e2ef4528e383.pdf> [in English].
12. Haleta, Y., Kozlenko, V., Riabovol, L., Filonenko, O., & Kravtsova, T. (2023). Formation of project culture in future teachers. *Revista de la universidad del zulia*. 14(41). 526-536. URL: <https://doi.org/10.46925/rdluz.41.29> [in English].